

VAN KÜRESİNLİ AĞZINDA KULLANILAN EDATLARA BİR BAKIŞ* A LOOK AT THE PREPOSITIONS USED IN VAN KURESINLI DIALECT

Hami AKMAN

Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türk Dili Anabilim dalı,
Yeni Türk Dili Bilim dalı,
Van/Türkiye.

PhD., Van Yüzüncü Yıl University, Department of Turkish Language,
New Turkish Language Science Branch,
Van/Türkiye.

hamiakman@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-8787-2319

Makale bilgisi | Article Information

DOI: 10.47994/usbad.1657534

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 13.03.2025

Kabul Tarihi / Date Accepted: 19.05.2025

Yayın Tarihi / Date Published: 20.06.2025

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran / June

Bu Makaleye Atıf İçin / To Cite This Article: Akman, H. (2025). Van Küresinli Ağızında Kullanılan Edatlara Bir Bakış. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi* 7(18), 440-463.

İntihal: Bu makale intihal.net yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by intihal.net. No plagiarism detected.

İletişim: Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbad>
mail: usbaddergi@gmail.com

* Bu çalışma bir derleme makalesi olduğundan etik kurul onayı gerektirmektedir. Etik kurul onayı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimleri Yayın Etik Kurul Başkanlığın tarafından verilmiştir. Evrak sayısı: 15636. Evrak tarihi: 12.05.2023.

Öz: Edat en genel tanımıyla belli bir anlam ifade etmeyen, söz dizimi içerisinde mana kazanan vazifeli dil birimidir. Bundan dolayı edatlara görevli kelimeler de denmektedir. Edatlar; genel olarak *çekim edatları*, *bağlama edatları*, *karşılaştırma ve denkleştirme edatları*, *sorma edatları*, *cevap edatları*, *ünlemler*, *gösterme edatları*, *tekerrür edatları*, *çağırma-hitap edatları* ve *kuvvetlendirme edatları* alt başlıklarında ele alınmaktadır. Bu çalışmada Van Küresinli ağzında kullanılan edatlar incelenmiştir. İnceleme sonucunda söz konusu ağızda toplam 109 edat tespit edilmiştir. Bunların 41'i *ünlemler*den, 14'ü *çekim edatlarından*, 31'i *bağlama edatlarından*, 3'ü *karşılaştırma ve denkleştirme edatlarından*, 10'u *soru edatlarından*, 2'si *gösterme edatlarından*, 6'sı cevap edatlarından, 2'si ise *kuvvetlendirme edatlarından* oluşmaktadır. Van Küresinli ağzında kullanımına *Derleme Sözlüğü*'nde rastlanmayan ilginç edatlara da tesadüf edilmektedir. Azerbaycan Türkçesi, Türkmen Türkçesi ve Halaççada da kullanılan, Arapça *sivâ'* "gayrı, başka" kelimesinden alınan *sévâ/sévayh* (-dan başka, gayrı, özge) ve (-*nen*) *buyan/buyane/büyan/büyane* (-dAn beri, -dAn sonra, -dAn başlayarak) çekim edatları bunlardan bazılarıdır. Bunların yanı sıra çalışmada *olmiye* "maazallah, inşallah, ya", *diyesen göra* "sanki", *illim/illim* "illaki, illa" gibi daha birçok dikkat çekici edat yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Van Küresinli Ağzı, Edat, Derleme, Derleme Sözlüğü

Abstract: In its most general definition, a preposition is a task language unit that does not express a specific meaning and gains meaning in syntax. Therefore, prepositions are also called function words. Prepositions are generally handled under the subheadings of prepositions of conjugation, prepositions of binding, prepositions of comparison and equalization, prepositions of asking, prepositions of reply, interjections, prepositions of demonstration, prepositions of repetition, prepositions of invitation-address and prepositions of reinforcement. In this study, the prepositions used in Van Küresinli dialect were analyzed. As a result of the analysis, a total of one hundred and eleven prepositions were identified in the dialect in question. Forty of them consist of interjections, thirteen of them consist of inflectional prepositions, thirty-five of them consist of binding prepositions, three of them consist of comparison and equalization prepositions, ten of them consist of interrogative prepositions, six of them consist of response prepositions, two of them consist of demonstrative prepositions, and two of them consist of strengthening prepositions. There are some interesting prepositions in the Van dialect, the use of which is not found in the Compilation Dictionary. The prepositions of *sévâ/sévayh* (other than, other than, other than) and (-*nen*) *buyan/buyane/büyan/büyane* (since), which are also used in Azerbaijani Turkish, Turkmen Turkish and Halachic, taken from the Arabic *sivâ'* "other, other", are some of them. In addition to these, there are many other remarkable prepositions such as *olmiye* "maazallah, inşallah, ya", *diyesen göra* "as if", *illim/illim* "necessarily".

Key Words: Van Küresinli Dialect, Preposition, Compilation, Compilation Dictionary

Giriş

Arapça *adât* "alet" anlamı kelimesinden alınan (Tietze, 2021, t.y.) edat, Osmanlı Türkçesi döneminde yapım ekleri, çekim ekleri ve bugün *edat* terimi olarak adlandırılan *çekim*, *bağlama* ile *ünlem* edatlarını da kapsayan bir dil terimi olarak kullanılmaktaydı (Karaağaç, 2022). Ancak bugün itibarıyla *edat* sınıflandırılmalarına bakıldığı zaman genelde yapım ve çekim eklerinin sınıflandırmalara dahil edilmediği görülmektedir.

Edatları *çekim edatları*, (yapma, bulunma, yaklaşma, araç durumu...) *bağlama edatları* ve *ünlem edatları* alt başlıklarında ele alan Günay Karaağaç, edatların *bağlı*

bilgilerin ve ilişkilerin adları olduğunu ve bu özellikleri dolayısıyla *sözlük birimleri* arasında ayrı bir yere sahip olduğunu ifade etmiştir (Karaağaç, 2022). Zeynep Korkmaz *edatı* şu şekilde tanımlamaktadır: “Yalnız başına bir anlam taşımayan; ancak ad ve ad soylu kelimelerden sonra gelerek sonuna geldiği kelimeyle cümledeki başka kelimeler arasında anlam ilişkisi kuran, gramer görevli bağımsız kelime” (Korkmaz, 2017a). Korkmaz’ın *edat* için gramer görevli bağımsız kelime tabiri dikkate değerdir.

Dilin bütünü içinde değerlendirildiği zaman ad ve ad soylu kelimelerde olduğu gibi çekime girmeyen ve *donmuş, kalıplaşmış* kelimeler olan (Hacıeminoğlu, 2015, s. XIII) edatların şekil bakımından bir kelime olduğu hâlde işleyiş yönünden ad çekim ekleri görünümünde olduğunu belirten Korkmaz, bunların eklerden bazı yönlerden farklılıklar taşıdığını belirtmiştir. Edatların yüklendikleri görev itibarıyla ad çekim eklerinden daha kapsamlı olması, eklerin eklendikleri ad ya da ad soylu kelimelerle *belirli bir durum gösterme* görevine karşılık edatların eklendikleri kelimelerle bir edat gurubu oluşturması, edatların bir bağımsız kelime olmasına karşılık eklerinse bağımlı birimler olması bu farklılıklardan bazılarıdır (Korkmaz, 2017b).

Edat için *ilgeç* terimini de kullanan ve bunların kelimelerden sonra gelip diğer kelimelerle aralarında ilgi kurduğunu ve başlıca örneklerinin *gibi, için, dolayı, değin, göre, kadar, üzere...* olduğunu ifade eden Hengirmen, bunların sözcükler arasında ilgi kuran sözcükler olduğunu belirtmiştir (Hengirmen, 2009). Edatları “manaları olmayan, sadece gramer vazifeleri bulunan, tek başlarına hiçbir manaları olmayan ve hiçbir nesne veya hareketi karşılamayan” kelimeler olarak tanımlayan Ergin, bunun alt başlığı olarak *ünlem edatları, seslenme edatları, sorma edatları, gösterme edatları, cevap edatları, bağlama edatları, cümle başı edatları, sona gelen edatlar, son çekim edatları* şeklinde tasnif etmiştir (2012, s. 348-374). Hacıeminoğlu edatların isim ve fiillerden, çekime girmemeleri ve tek başlarına bir anlama sahip olmamaları noktasında ayrıldığını belirtip (Hacıeminoğlu, 2015) onları *çekim edatları, bağlama edatları, kuvvetlendirme edatları, karşılaştırma ve denkleştirme edatları, soru edatları, çağırma-hitap edatları, cevap edatları, ünlemler, gösterme edatları ve tekerrür edatları* alt başlıklarıyla detaylandırmıştır (2015).

Türkiye Türkçesinin sadece yazı dilinde değil; aynı zamanda ağızlarında da edatların çeşitliliği dikkat çekicidir. Bu çeşitliliği arz eden ağızlardan birisi de Van Küresinli ağızıdır.

Bu çalışmada Van Küresinli ağızında tespit edilen edatlara yer verilmiştir. Van ağızı olarak da adlandırılan Van Küresinli ağızı Anadolu ağızları sınıflandırılmasında Ağrı, Muş, Bitlis, Bingöl, Siirt, Diyarbakır, Mardin, Hakkâri, Urfa (Birecik, Halfeti hariç, Palu, Karakoçan, (Elazığ) ağızlarıyla birlikte Doğu grubu ağızları arasında gösterilmektedir (Karahana, 2022). Bu ağız için *Van ağızı* tabiri kullanan araştırmacıların yanı sıra (Sarica, 2013; Özok, 2022) Van Küresin/Küresinli ağızı (Bulak, 2016; Bulak, 2024; Akman, 2023) tabirini kullanan araştırmacılar da vardır. Söz konusu ağza *Küresin / Küresinli* ağızı da denmesinin nedeni bölgedeki

bir Türk topluluğu olan Küresinlilerin (Özmeral, 2024) bu dili kullanmış olmasıdır. Küresinliler, bir kısmının İran'da bir kısmının ise 19. yüzyılın başlarında Anadolu'ya göç ettiği ve burada yerleştikleri yöre Van ve çevresi olduğu varsayılan topluluktur (Levendoglu, 2006, s. 5). Bu bölgede Kürtler, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Siirt'ten göç eden Araplar, Çingeneler olarak da bilinen Mıtrıplar, Afgan-Rus savaşı esnasında Afganistan'dan Türkiye'ye mülteci olarak gelen ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı alan Kırgızlar ile Doğu Karadeniz'den gelip buraya yerleşen ve yöre halkınca Lazlar olarak tabir edilen Karadenizliler de Küresinlilerle beraber yaşamaktadır (Levendoglu, 2006, s. 75). Kullandıkları dil Türkçe olan Küresinlilerin isminin nereden geldiği ya da nasıl oluştuğuna dair net bir bilgi yoktur. Küresinliler isminin İran'dan göç eden Sünnîler/muhacirler, Giresunlular, Kürtçe "oğlu" anlamına gelen Gure ve Sünnî (<Guresünnî) birleşimi, Sünnî Azeriler, Sünnîlerin İran'da yaşadıkları bölge, Sünnîoğlu, Sünnîoğulları, Kürt Hasanlar, Kür nehri civarında yaşayan Azeriler, Kör Hasan'ın soyundan gelenler gibi muhtelif anlamlarda olduğunu bizzat Küresinliler ifade etmişlerdir. Ancak bu görüşler arasında öne çıkanların, Sünnîoğlu/Sünnîoğulları, Gure-Sünnî bileşiği ve Giresunlular şeklinde olduğu görülmektedir (Levendoglu, 2006, s. 90). Eratalay, *Küresinin Horasan'dan, Küresinlininse Horasanlıdan* geldiği şeklinde bir görüş ileri sürmüştür (2021, s. 61-628). Topluluğun gerek göç durumu ve tarihsel süreci gerekse *Küresin* kelimesiyle *Horasan* kelimesi arasındaki ses uyumu göz önüne alınınca Eratalay'ın bu yaklaşımının şu ana kadarki en gerçekçi görüş olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada *Küresinlilerin* kullandığı edatlar derleme yoluyla tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada tespit edilen edatlar; *çekim edatları, bağlama edatları, karşılaştırma ve denkleştirme edatları, ünlemler, soru edatları ve cevap edatları* şeklinde tespit edilmiştir. Edatların söz konusu ağızda, kaynak kişinin kullanımının olduğu gibi korunduğu orijinal şekli koyu ve italik harflerle en başta gösterilmiştir. Bunun Türkiye Türkçesi yazı dilindeki karşılığı hemen ardından, parantez içinde verilmiştir. Bundan sonra edatın anlamı ve kaynak kişinin konuşmasından oluşan örneği gösterilmiş, örneklerin Türkiye Türkçesine aktarımı tarafımızca yapılmıştır. Örneğin hangi kaynak kişiden alındığını belirtmek için 1'den 16'ya kadar rakamlar "kaynak kişi"nin kısaltması olan "K" harfinin karşısına yazılmıştır (K: 1, K: 2... gibi.). Edatların bazıları hakkında ayrıntılara inilmiş (mesela *olmaya*, *sêva* edatları gibi) bazıları da *Derleme Sözlüğü*'ndeki farklı şekil ve kullanımlarla mukayese edilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Kaynak kişilerin uzun konuşmaları arasından sadece edatın geçtiği cümlesi örnekle gösterilmiştir. Yer yer de edatın ne olduğu sorularak cümle kurulması ya da tanım yapılması sağlanmıştır. Kaynak kişilerin künyesine dair bilgiler çalışma sonunda verilmiştir. Bu kişilerin çoğu Köprüler Köyü, Van'ın merkezi ve Kasımoğlu köyünden seçilmiştir. Buralarda yapılan derlemeler, dil özellikleri açısından Küresinlilerin yaşadığı diğer ilçe ve köyleri de temsil etme özelliğine sahip olduğundan söz konusu bölgelerden yapılan derlemeler yeterli görülmüştür. Bu çalışmanın yapılabilmesi için, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal

ve Beşerî Bilimleri Yayın Etik Kurul Başkanlığınca, karar tarihi 13/04/2023 ve belge numarası 15636 olan kararda gerekli izin alınmıştır.

Van Küresinli ağzında tespit edilen edatların bazıları aşağıda kategorize edilerek verilmiştir.

1. Çekim Edatları

Çekim edatları, sonuna geldiği isimlerle cümlelerin diğer unsurları arasında zaman, mekân, yön, tarz, benzerlik, başkalık gibi yönlerden ilgi kuran edatlardır (Hacıeminoğlu, 2015). Van Küresinli ağzında tespit edilebilen çekim edatı sayısı 14'tür.

(-nen)buyan/buyane/büyan/büyane "-dAn beri, -dAn sonra, -dAn bugüne, -dAn başlayarak, -dAn itibaren" gibi anlamlarda kullanılan çekim edatı.

Geçan sene éle bu zamanne emeliyet oldı o günnen büyane özine gelemiyit (K: 1) "Geçen sen tam bu zamanlar ameliyat oldu, o günden beri kendine gelememiş."

karısı ölannen büyan béle olıt (K: 1) "Karısı öldükten sonra böyle olmuş."

Kezaden buyan éle elı ferş kalıt (K: 8) "Kaza geçirdikten sonra eline felç indi."

Salıden buyane başım ağriyi (K: 9) "Salıdan beri başım ağrıyor."

diyerağ "diye"

İşe gideca diyerağ sabah tézden kaçmışdım (K: 14) "İşe gidecek diye sabah erkenden uyanmıştım."

diyip "diye"

Mesela çarşıye alışveriş yapecam diyip çıhdım diyiyıh (K: 5) "Mesela çarşıya alışveriş yapacağım diye çıktım deriz."

Bu edat aslında *diy-* "demek" (<*tê-) fiiline zarf-fiil eki *-ip*'in eklenmesiyle elde edilmiştir. Türkmen Türkçesinde de *diyip* "için, uğruna" şekil ve anlamlarında, yalın hâlde sonuna geldiği kelimelerle kullanılmaktadır (Li, 2022, s. 230).

görek/göreyh "göre"

Özime göreyh birını bulemedım kıl (K: 5) "Kendime göre birisini bulamadım ki!"

(-nen)kabağ "-dAn önce, -dAn evvel"

Merağ étme men sennen kabağ ordeyem (K: 1) "Merak etme ben senden önce oradayım."

Kabak kelimesi *Derleme Sözlüğü*'nde "ön yüz, yamaç; yaman, ön, ön taraf" ("Derleme Sözlüğü", t.y.) anlamlarında verilmiştir. Azerbaycan Türkçesinde "ön, -den önce" anlamındaki bu kelimenin Türkmence *gābak* "göz kapağı" (<*kapağ<kap+ak) kelimesinin *başın ön kısmındaki* anlamı göz önüne alınınca anlam ilişkisi sağladığı görülmektedir (Li, 2022, s. 235-236).

(-e)kede "-A kadar, dAn beri"

Men yêtişane kede tülki ine girmişdi (K: 14) "Ben yetişene kadar tilki kümese girmişti."

kıbı/kıbin/kımı/kımın/kıbin "gibi"

Yémeyhleı éle olerdı zehir kımın (K: 13) "Yemekleri zehir gibi acı olurdu."

O gelan kıbı men kaçdı (K: 7) "O geldiği gibi ben kalktım."

Seın kımı bi adam daha yoğdı (K: 11) "Senin gibi adam başka yoktur."

İran da 'ayni bizim bura kibın ha (Bulak, 2015: 194) "İran da aynı bizim buralar gibidir ha."

-nen "ile"

Ya bırağ onnen oğraşılmez ya! (K: 13) "Ya bırak onunla uğraşılmaz ya!"

Töbe sennen cehneme gelmem! (K: 1) "Tövbeler olsun seninle cehenneme dahi gelmem!"

Van Küresinli ağzında *ile* edatının kullanımı *-nen* şeklindedir. Bu çekim edatının *il-* fiiline *-e* zarf-fiil eki getirilerek oluşmuş olduğu genel bir kabuldür (Hacıeminoğlu, 2015, s. 45).

(-nen)sévayh/séva/se'va "- dAn başka, özge, gayrı, -dAn başka, gayrı, özge"

Mennen sévayh hammı işe girmişdi (K: 7) "Benden başka herkes iş sahibi olmuştu."

Bu çekim edatı Arapça *sivâ* "başka, gayrı" (Devellioğlu, 2010, s. 1118) kelimesinden alınmıştır. *Sivâ, mâ* ile birleşip "bir şeyden başka olan şeylerin hepsi; Allah'tan mâada bütün varlıklar; dünya ile ilgili olan şeyler" (Devellioğlu, 2010, s. 674) anlamında özellikle Osmanlı Türkçesinde sıklıkla kullanılan *mâ-sivâ* kelimesini oluşturmuştur. Türkiye Türkçesi ağızlarında *savay*, Azerbaycan Türkçesinde *savay* ve *savay*, Halaççada *sevâ, sevâ, sa'va, sava* şekillerinde kullanılan ve "-den başka" anlamlarında olan bu edat ayrılma hâli eki almış kelimelerden sonra kullanılmaktadır (Li, 2022, s. 402-403).

(-nen)sora "-dAn sonra"

Binnen sora sızın ev mene haj yolu ole! (K:1) Bundan sonra size asla gelmem!

Derleme Sözlüğü'nde bu kelime söz konusu şeklin yanı sıra *sorâ* "sonra" şeklinde de görülmektedir kayıtlar arasında Van yoktur (Derleme Sözlüğü, t.y.).

(-A/-nen)sebeb/sebep "-dAn dolayı, -dAn ötürü, yüzünden"

Sen nêrdeydın? Be men sene sebeb geldım size abé! (K: 3) "Sen neredesin? E ben senden dolayı size geldim abi!"

Okıle de öretmennen sebeb gidé, töbe yoğse heyatde gétmez (K: 1) "Okula da öğretmenden dolayı gidiyor, yoksa asla gitmez."

Hammi sennen sebep bireye mejbür kalmışış (K: 5) "Hep senin yüzünden buraya mecbur kalmışız."

Arapça *sabab* kelimesinden gelişen bu edat, Kıpçak grubuna giren Nogaycada "sebep; neden; -den dolayı, yüzünden", Kırım Tatarcasında ise "sebep; bahane; -den dolayı, yüzünden" anlamlarında kullanılmaktadır (Li, 2022, s. 414). Azerbaycan Türkçesinde bu edatın ... *sebebine* "...sayesinde, ...göre, ...yüzünden" anlamlarında kullanıldığı görülmektedir (Altaylı, 2018, s. 2923). Türkmen Türkçesinde bu *sebeb/sebepten* türeyen *sebääbli/sebäpli* (yüzünden, dolayı; sebepli, makul; -den dolayı, sayesinde) edatı da dikkat çekicidir (Buran ve Alkaya, 2007, s. 148; Li, 2022, s. 415). Türkmen Türkçesinin yanı sıra Çağatay Türkçesinde bu edatının; *sebepli* "yüzünden, -den dolayı", Yeni Uygurcada *seweplik* "-den dolayı, -yüzünden", Özbekçede *sabäbli* "sebepli; makul; -den dolayı, yüzünden", Kumukça *sebepli* "yüzünden, -den dolayı, -dığı için", Karacayça-Balkarca *sebepli* "yüzünden, -den dolayı", Kazakça *sebepti* "sebepli; -den dolayı, yüzünden", Karakalpakça *sebepli* "yüzünden, -den dolayı", Nogayca *sebepli* "yüzünden, -den dolayı", Tatarca *sebepli* "sebepli; yüzünden, -den dolayı", Başkurtça "sebepli; yüzünden, -den dolayı", *Baraba Tatarcası* "yüzünden, -den dolayı" ve Kırgızca *sebeptü* "sebepli; yüzünden, -den dolayı" şeklindeki kullanımlarına rastlanmaktadır (Li, 2022, s. 415-417). *Derleme Sözlüğü*'nde bu kelimeye rastlanmamaktadır (Derleme Sözlüğü, t.y.).

(-A/-nAn/-dAn) teref "-a doğru, -den yana"

Sayfa | 446

Hêş mene teref baħmedı bile! (K: 5) "Hiç bana doğru/bana bakmadı bile."

ķederden teref şansım yoħdı (K: 14) "Kaderden yana şansım yoktur."

üçün/uçun/için/-çin "için, amacıyla"

Dêmesi hoş deyıl ama oturmaħ uçun geldiħ "Demesi hoş değil ama oturmak için geldik." (K: 3)

Ne yapsem üşaħle üçün hema görêsen hêş kımın ħerı yoħdı "Ne yapsam çocuklar için ama görüyorsun ki hiç kimsenin hayrı yok." (K: 6)

Be oķkede zehmet çeyhdım êle bının içındê! "O kadar zahmet çektim öyle bunun için miydi!" (K: 8)

Van'ê gêtmaħçın göreydın ne yapêdı! "Van' (şehre) gitmek için görsen neler yapıyordun!" (K: K: 11)

(-nen) ust "-den üstün, üstünde, önünde"

Bu edata genelde karşılaştırma yapmak için başvurulmaktadır.

Niye sein araban menımkımnên ustdı (K: 2) "Niye senin araban benimkinden üstün müdür (daha mı iyidir)?"

2. Bağlama Edatları

Bağlama edatları bir cümle, kelime ya da kelime gruplarını anlam ya da şekil ilgisiyle birbirine bağlayan edatlara denir (Hacıeminoğlu: 2015). Van Küresinli ağzında tespit edilen bağlama edatı sayısı 31'dir.

aħır/ aħır kı "yine de, nihayetinde"

Ula ne dëdım ne ëtdım aħır kı geldi ya! (K: 2) "Ulan ne dedim, ne yaptım sa yine de geldi ya!"

...Aħır elime düşesen da! "Nihayetinde seni yakalayacağım da!"

Allah bilë "kim bilir; emin ol"

... Allah bilë gıne kımın evını yıhë (K: 5) "... Allah bilir yine kimin başına bela olmuş."

Havale soyıyande Allah bilë men dışarı çıhmağë korhëyem (K: 14) "Havalar soğuyunca emin ol (hasta olurum diye) dışarı çıkmaya korkarım."

bılké/bılkı "neyse, sanki"

Ula be sen dëmedın men paresını vërmişem ... bılkı men sene bi şë dëmedım abë (K: 2) "Ulan e sen demedin mi ben (onun) parasını ödemişim ... neyse ben sana bir şey demedim abi."

bıdı/budu "budur, neredeyse, hemen hemen"

Bu bağlama edatı, genelde zaman ifade eden kelime ya da kelime gruplarıyla kullanılmaktadır.

...bıdı altı yëdı senedı men ağzıme pënır koymemişem (K: 14) "Neredeyse altı yedi yıldır ağzıma peynir koymamışım (peynir yememişim).

...budu iki senedı gıdıp gelmerıh birbirimize (K: 1) "Neredeyse iki yıldır birbirimize gidip gelmeyiz."

birden/birdenen/birdennen/birdemnen "ya; belki"

Zarf olarak kullanılan *birden* "aniden, bir anda" kelimesi ile kullanımı ve anlamı farklıdır.

Gëce eve gelësen birden önan adam çıhse ne yapesen? (K: 16) "Geceleyin eve geliyorsun ya önüne adam çıkırsa ne yaparsın?"

Sen evın halıne ba birdemnen eve adam madam gele, hës hoş olmaz (K: 14) "Evin hâline bak ya, misafir gelse, hiç iyi olmaz."

Sabahdendı çalışëyem birdennen pare vërmıyele! (K: 15) "Sabahtan beri çalışıyorum ya para vermezlerse!"

Ya bi susın birden kapı çaler duymerıh (K: 2) "Ya bir susun belki kapı çalar (da) duymayız."

dëmankı "demek ki, meğer"

Hêş kaç gündı görünmêdı dêmankı külbaş emeliyet olıt (K: 15) "Birkaç gündür hiç görünmüyor, meğer zavallı ameliyat olmuş."

dêmesi hoş deyıl "söylemesi ayıp"

...valla dêmesi hoş deyıl, menım bissürı parem gêtdı (K: 2) "...valla demesi ayıp ben çok para harcadım."

dêmesi ayıp "söylemesi ayıp"

...dêmesi ayıp kaç gündı durmeden çevirêyem (K: 14) "...söylemesi ayıp kaç gündür kusuyorum."

diyah/diyah kı "hadi, diyelim, sanki"

Diyah sen hêş konışmedın, elan ne geçeca? (K: 16) "Hadi (farz edelim ki) sen (onunla) hiç konuşmadın (küs kaldın), eline ne geçecek?"

Diyah kı bu arabe senın oldı, ne yapesen? (K: 2) "Hadi bu araba senin oldu, ne yaparsın?"

diyesen / dêmeyesen "sanki/meğer"

...ya rabbi diyesen yüz kişı arhada iteledi (Gökçür, 2012, s. 337) "ya Rabbi, sanki yüz kişi arkadan itekledi."

Bi ses gelêdı odeden dimiyesen ilan gidit koltığın içine gırt... (K: 1) "Bir ses geliyordu, meğer yılan gitmiş koltuğun içine girmiş..."

Bu deyimlerden *diyesen* "sanki" anlamı ve Van tanıklığıyla *Derleme Sözlüğü*'nde tanık olarak verilmiştir. Ancak *meğer* anlamındaki *dêmiyesen* edatına rastlanmamaktadır.

diyesen göra "sanki"

Midem êle ağrê bi kaç gündı, diyesen göra karnıme daş koyıtdıle (K: 14) "Midem öyle bir ağrıyor sanki karnımın içine taş koymuşlar."

ege/eye/heke/hege/heyeye/heyeye kı "eğer"

Ege sene dêmesele sen de gêtme! (K: 7) "Eğer sana demezlerse sen de gitme (oraya)!"

Heye bi oğlım ole kurban vêrecam diyıt (K: 3) "Eğer bir oğlum olsa kurban keseceğim diyor."

Heye kı alsen sene satım, yoğse alan çoğdı (K: 8) "Eğer ki alsan sana satayım, yoksa alıcısı çoktur."

Derleme Sözlüğü'nde *eğer ki/eğer* anlamında sadece eyenin kullanıldığı ancak tanıklar arasında Van'ın kullanılmadığı görülmektedir. *Heye kı* bağlama edatı ise *Derleme Sözlüğü*'nde geçmemektedir.

êle "öyle"

Yoğ êle kolay kurtuluş! (K: 2) "Yok öyle kolay kurtuluş!"

Derleme Sözlüğü'nde ele "öyle" şekil ve anlamında geçmektedir. Tanıklar arasında Van yer almamaktadır (Derleme Sözlüğü, t.y.).

ële bıl "sanki"

...Yanı ële bıl bız üçımız gelmişî size, seın bızden heberın yoıdı (K: 5) "Yani sanki bız üçümüz size gelmişiz; senin bizden haberin (dahi) yok."

"...bız burda êle bıl bi adamın çeyızına yüz elli atérıx" (Bulak, 2015, s. 194) "Sanki bız burada bir (evlenen) kişinin çeyızına 150 TL para bahşış veririz."

ginen / ginen de "yine, ama, fakat, buna rağmen"

Men çağırrem, ginen de kéflei bıler (K: 8) "Ben davet ederim, ama keyfin bilir."

Oıkkede dédım, ginen de öz bıldığını yapdı (K: 12) "O kadar da dedim ama kendi bıldığını yaptı."

gele "gerek, ancak, sadece"

Hêş gelıp gétmaııleı yoıdı, gele sen gidesen sore onner gele (K: 1) "Hiç gidiş gelişleri yoktur, ancak/sadece sen gitmelisin (ki) onlar gelsin."

gerçi "gerçi, aslında, aslına bakarsan, doğrusunu demek gerekirse"

...gerçi çarşıde gördım ama sen gêne de dësen éyi oler (K: 13) "...aslında çarşıda gördüm ama sen yine de desen iyi olur."

göra "ancak, ama, sanki"

Kaş sefer aredım, görä menı adam yérine koyè, açè be! (K: 14) "Kaç defa telefon ettim, ama/sanki beni adamdan sayıp telefonuma cevap veriyor mu!"

göraıı/göra "bakalım, hele"

Ê sen de ecele ële göräıı yetışebilecaıı (K: 8) "E sen de acele et, bakalım yetişebilecek miyiz?"

hanı "belki, olur da; ama, ancak"

...bız de oreıe gidèyih, hanı sen de gelësen ge gidaıı (K: 5) "... biz de oraya gidiyoruz, belki/olur da sen de gelirsen gel (beraber) gidelim."

Bağırèyem bağırèyem, hanı menı duyè! (K: 14) "(Tekrar tekrar) bağıriyorum, ancak beni duyuyor mu? (Hayır duymuyor)."

hêş "asla, kesinlikle"

Bu bağlama edatı cümleye genelde zıtlık ifadesi katmaktadır.

Beyhlèyem gele, hêş heber vèrè be (K: 14) "Bekliyorum gelsin, hiç haber veriyor mu?"

ııoş "e, sanki"

Ge, hoş ne oleca? (K: 15) "Gel e ne olacak?"

Derleme Sözlüğü'nde bağlama edatı olarak ve Rize tanıklığında *hoş* kelimesi verilmiş ancak hangi anlama geldiği belirtilmemiş (Derleme Sözlüğü, t.y.).

illim/illım / illahım "illaki ne olursa olsun"

Okkede de dedim illım diyi men onı ısdéyem (K: 13) "O kadar da dedim illaki onu istiyorum dedi."

...illahım gelecam diyi ya! (K: 9) "... ne olursa olsun geleceğim diyor ya!"

inankı / inankı de "herhalde, galiba, belki"

Hêş bêlméyem inankı gelit, bağ görä (K: 11) "Hiç bilmiyorum herhalde gelmiş, baksana."

Gêçan sene gördim en son inankı de gidit Antalya'ye (K: 2) "Kendisini en son geçen yıl gördüm herhalde Antalya'ya gitmiş."

kaladı "kaldı ki, bir de, bundan başka"

Menim adımı bilmé hele, kaladı mene iş vére (K: 15) "Daha benim adıma dahi bilmiyor, kaldı ki bana iş verecek."

ké "ki, zaten"

Hele heber salmiyıt ké. Néreye gidağ? "Henüz haber vermemiş ki nereye gidelim?" (K: 5)

kım bilé "kim bilir, acaba, Allah bilir"

Gidande de heş kımseye dèmez, kım bilé hangı soğağı gezé (K: 14) "(Bir yere) gittiği zaman da kimseye demez, kim bilir hangi sokakta tozuyor."

ko! "varsın, dA, ise"

Bırağ ko gelmiye başımıza bela oleca géne! "Bırak da gelmesin gene başımıza bela olacak!" (K: 3)

Derleme Sözlüğü'nde "bırak, koy" (Manisa, Yozgat) anlamında geçmektedir (Derleme Sözlüğü, t.y.). Anlam olarak Van'da da aynı olmakla beraber, görev itibarıyla tamamen farklı bir kullanım söz konusudur. Genelde *bırak* fiili ile biten cümlelerle kullanılmaktadır. Ancak başka fiillerle de kullanımına rastlanmaktadır: *Déne ko téz gele* (K: 9) "Söyle de çabuk gelsin." *Yé ko şışko olesen ha!* "Ye de şışko olasın a!" (K: 2)

ko bağlama edatının *da/de, varsın* anlamında kullanılmasına *Eski Anadolu Türkçesi* metinlerinde de tesadüf edilmektedir. *Süheyl ü Nev-bahâr'da* şu örneklerde *ko* edatına rastlanmaktadır: "*Ol egri çeker sen ko toğruya şap / Ol od yandurur üstine sen şu sep*" (314) (Dilçin, 2016, s. 260) "O aksi hâlde hareket eder sen de doğruya sap (doğru olanı yap); o ateş yandırır sen üstüne su serp (onun söndür)." "*Nolaydı ki bağam ko bilsin idi / Göreydüm ağı nola olsun idi*" (1457) (Dilçin, 2016, s. 337) "Ne olurdu ki bakaydım da (varsın) bileydi; göreydim de sonra ne de olsa oldu!" Yunus Emre'de söz konusu edatın *varsın* anlamı şu beyitte belirgindir: "*Bize Kadîr Gicesi'dür bu gice / Ko irte olmasun seher*

gerekmez" (101/2) (Tatçı, 2008, s. 80) "Bu gece bizim için Kadir Gecesidir. Varsın sabah olmasın, gerekmez (zaten)."

-nen "ile, ve"

İtnen pişiyh kımin hêş geçinmêle (K: 4) "Köpek ve kedi gibi hiç anlaşıyorlar."

Van Küresinli ağzında *ile* bağlama edatının *-nen* şeklinde kullanılmasına oldukça fazla rastlanmaktadır.

nêce olse "nasılsa, nihayet, sonunda, elbette"

İsdediğın gede gez, nêce olse ölesen (K: 13) "İstediğin kadar gezip eğlen nihayet/elbette/nasılsa öleceksin."

olmiye "maazallah, inşallah"

Yoldedile, olmiye keza meza geçirele! (K: 13) "Yoldalar, inşallah kaza falan geçirmezler." Bu bağlama edatı bir şeyin olmaması için temenni de ifade etmektedir.

o yüz bu yüz "oradan buradan, o taraf bu taraf"

Bu bağlama edatı bir mesele anlatılırken detayları anlatmamak, asıl meseleye geçmek için ve "neyse, her neyse" anlamına karşılık gelen kullanılmaktadır.

Özimize mesele annete annete gelêdih, o yüz bu yüz bizim eve yêtişdih "Sohbet ede ede geliyorduk, neyse ki bizim eve yetiştik" (K: 5).

Sayfa | 451

veyahut de "veyahut, ya da"

Geti bizim bahçede yihê veyahut de men özım yihêrem sen zehmet çeyhme (K: 13) "Getir bizim bahçede yıka ya da ben kendim de yıkarım sen zahmet çekme."

ya/yan "yoksa, mı?"

One dene gelê ya gelmê (K: 4) "Ona söyle geliyor mu gelmiyor mu?"

Gelesen ya gelmêsen? (K: 1) "Gelecek misin yoksa gelmeyecek misin?"

Dêdım ula Yênêsen yan yênmêsen! (K: 9) "'Ulan, (aşağı) iniyor musun yoksa inmiyor musun?' dedim."

Yan bağlama edatına *Derleme Sözlüğü*'nde "ya" anlamı Elazığ kaydıyla yer verildiği görülmektedir ("Derleme Sözlüğü", t.y.).

yan de "ya da"

...yan de bize diyeydı zatan bız ordeydih (K: 13) "... ya da bize deseydi, zaten biz oradaydık."

yo/yoğ "değil"

Men yoğ sen dene Allah için (K: 11) "Ben değil sen söyle Allah için." *Bız yo sız konuşın görâ* (K: 2) "Biz değil siz konuşan bakalım!"

3. Karşılaştırma ve Denkleştirme Edatları

Bu edatlar cümle, kelime ve kelime gruplarını denklik ilgisi kurarak ya da karşılaştırarak birbirine bağlar (Ergin, 2012). Van Küresinli ağzında tespit edilen bu edatların sayısı 3'tür.

bezen/bezden ... bezen/bezden (de)... "bazen ... bazen ..., kâh ... kâh ..."

Bezen bizde kâlerdi bezen sizde (K: 14) "Bazen bizde bazen sizde kalırdı."

Bezden küsê bezden (de) barişê (K:12) "Bazen küsüyor bazen de barışıyor."

bi ... bi ... "bir... bir ..., sadece, bazen ... bazen ..., hem ... hem ..."

Bi Allah'e bi sene baḥeyem (K: 14) "Sadece Allah'a ve sana bakıyorum (ihtiyaç duyuyorum)."

Bi êle diyisen bi bêle (K: 1) "Hem öyle diyorsan hem böyle."

Bi söyê bi sevê (K: 3) "Bazen küfrediyor bazen seviyor."

yan ... yan ... "ya ... ya ..."

Sein yaninde dêmedim be yan biznen ge yan de gêt tézengile? (K: 14) "Senin yanında demedim mi ya bizimle gel ya da git teyzengile?"

4. Soru Edatları

Soru ya da sorma edatları soru ifadesi taşıyan edatlardır. Az sayıda kullanıma sahiptirler (Ergin, 2012). Van Küresinli ağzında 10 soru edatı tespit edilmiştir.

bilmêsen "acaba?"

...bilmêsen xordecı geldi? (K: 12) "Acaba eskici geldi mi?"

çı? "ne"

Çı yanı ne dêmaḥdı ha (K:2) "Ne yani ne demektir ha."

Bu soru edatı genelde karşıdaki kimsenin dediği şeyin yapılmasının mümkün olmadığını, dediği şeyin bazen önemsenmediğini ifade etmek için kullanılmaktadır. Kürtçe "neyi, ne, neye" gibi anlamlara sahip (İzoli, 1992, s. 94) soru edatının Van Küresinli ağzındaki kullanımıdır.

êle deyıl? "değil mi, dediğime katılıyor musun?"

Mene gelmiyane men niye gidêyem? Êle deyıl? (K: 1) "Bana gelmeyene ben neden gideyim? Değil mi?"

deyıl/deyıl? "öyle değil mi, doğru değil mi?"

Ḥoş oler deyıl? (K: 5) "İyi olur değil mi?"

hayan/hayane/hayande/hayannen? "nerede?"

Bilmêsen bizim ineyh hayande? (K: 8) "Bilmiyor musun bizim inek nerede?"

Hayane gidesen? (K: 13) "Nereye gidiyorsun?"

Hayan ḥoşdı? (K: 1) "Neresi güzeldir?"

Hayannen gelê bu? (K: 1) "Nereden geliyor bu?"

hı? "ne?"

Nêrdesız Halıt? (K:1) - *Hı?* (K: 2) "Neredesin Halit? -Ne?"

Derleme Sözlüğü'nde bu kelimenin "hayır (Gaziantep, Adana); evet (Afyon, Isparta...); işte (İzmir)" anlamlarına yer verilmiştir (Derleme Sözlüğü, t.y.).

hêrdı? "hayırdır, hayır olsun, ne oluyor?"

Ula hêrdı birde ne iin var? (K: 10) "Ulan hayırdır burada ne yapıyorsun?"

nêce / nêce nêce? "nasıl/nasıl nasıl?"

Nêce nêce! (K: 15) Nasıl nasıl! "*Ula sen nêce gelmezsen?*" (Ulan sen nasıl olur da gelmezsin?"

nemne? "ne?"

Sein elindeki nemnedi? (K: 13) "Senin elindeki nedir?"

yo yo / yoğ de / yoğ yoğ! "yok ya, doğru mu?"

Yo yo sen Allah doğru diyisen! (K: 1) "Hayır ya, Allah aşkına doğru mu söylediğin!"

Yoğ de! Valla üşüm dağıldı! (K: 11) "Yok ya! Valla (duyunca) aklım gitti (sanki)!"

4. Cevap Edatları

Onay ya da ret ifadesi taşıyan edatlardır (Ergin, 2012). Van Küresinli ağzında 6 adet tespit edilmiştir.

belı/belê "evet, he!"

Tezyeye gelêsen? (K: 13) -*Belê/belı!* (K: 3) "Taziyeeye gelecek misin? -Evet evet!"

Bu cevap edatının Kürtçe *belê* "evet" onaylama sözcüğünden (Paşa, 1978, s. 28) alındığı görülmektedir.

he oldı/oldı! "asla, mümkün değil, hayır!"

Mene bira eyhmeyh vêr diyi mesela o de he oldı diyi yanı heyatte vêrmem dêmağdı (K: 14) "Bana biraz yemek ver dediğinde (birisi) karşısındaki der ki asla, yani hayatta vermem demektir."

Arabeyı vêrmêsen bira gezağ özimize? (K: 14) -*Oldı!* "Hayır/asla!" (K: 2).

hêr! (Hayır) "hayır, olmaz, yok!"

Sen de hêş cuğare var? (K: 10) -*Hêr!* (K: 2) "Sende hiç sigara var mı? -Hayır!"

Derleme Sözlüğü'nde her "hayır" şeklinde ve Elazığ ile Urfa tanıklığında geçmektedir (Derleme Sözlüğü, t.y.).

hêş de bile "hiç de bile, asla, katiyen, kesinlikle!"

Be sen deyıldın, dağa daşe düşmüşdın? (K: 4) *-Hêş de bile!* (K: 5) "E sen değil miydin, (aşktan) dağa taşa düşen (avare gezen)? -Kesinlikle hayır!"

heyatde! "asla, mümkün değil, olmaz!"

Mene bira eyhmeyh vêr diyi mesela o de he oldı diyi yanı heyatte vêrmem dêmağdı (K: 14) "Bana biraz yemek ver dediğinde (birisi) karşısındaki der ki asla, yani hayatta vermem demektir."

zirt / he zirt! "hayır, asla, yok!" anlamlarında olumsuzluk ifade eden cevap edatı.

Hanı mene borş vêrmesen? (K: 2) *-He zirt!* (K:1) "Hani bana borç vermiyor musun? -Hayır!"

5. Ünlemler

Bu edatlar; keder, sevinç, öfke, hüzn, heyecan, nefret, coşkunluk vs. gibi ruh hâlleri ile, tabiat seslerini, seslenmeleri; tasdik, reddetme, onaylama sorma ve gösterme vs.'yi ifade etme şekillerini anlatırlar (Ergin, 2012). Van Küresinli ağzında 41 adet ünleme tesadüf edilmiştir. Hayvanlara yönelik *düde!* ve *cücü!* gibi ünlemler özellikle dikkat çekicidir.

ah/ağ ah! "keşke!"

Ağ ah bira daha parem oleydı hoş bi sandak vurecaydım bireye! (K:15) "Ah ah keşke biraz daha param olsaydı da buraya sondaj yapsaydım."

Ağ seni bi tuteydım! (K: 1) "Ah seni bir elime geçirsem!"

alaba! "nah, olmaz!"

Ala ba sene! (K: 1) "Nah sana (vermiyorum bir şey)!"

bêlome! "(bela, musibet vs. için) bizden uzak, aman!"

...bêlome! Vıy Allah gösdermiye! (K: 4) "Aman! Allah göstermesin!"

cücü! kümes hayvanlarını özellikle tavukları çağırma edatı.

Cücü bizde de var, toyuğları çağırınca diyyıyê (K: 3) "Cücü bizde de var, tavukları çağırınca deriz."

deyme! "oh olsun, iyi oldu, güzel, pekiyi!"

Yêre düşdı üşah ba! "Çocuk yere düştü bak!" (K: 14) *-Deyme!* "oh olsun, iyi oldu!" (K: 15)

dı hadı! "haydi!"

Abê dı hadı gelın! (K: 15) "Abi haydi gelin (artık)!"

dêne! "hiç, e!"

Dêne adam bu sahatde geler! "İnsan hiç bu saatte mi gelir!" (K: 1). *Dêne daşden ses çîhê bînnen çîhê hêş* "Hiç taştan ses çıkıyor (da) bundan çıkıyor mu (bilerek susuyor)!" (K: 3)

dı! "al, görüyor musun, gel de!"

Dı ge dayan göra nêce dayanesen! (K: 2) "Gel de dayan bakalım nasıl dayanırsın!"

düde! köpek kovmak, uzaklaştırmak için kullanılan ünlem.

Düde pis mirat! (K: 1) "Hoş geberesi!"

ê güzel! "pekiyi, güzel, iyi!"

Geldı dêmah, ê güzel! (K: 15) "Demek geldi, pekiyi/iyi/güzel!."

eh! "eh, tamam, öyle olsun, peki, yeter!"

Bi ayrı beyhle babam beyhle, eh bu nedı ya! (K: 1) "Bir aydır bekle babam bekle, eh bu nedir be! (Kızgınlıkla beraber bıkkınlık ifade etmektedir.) *Adamın iki tene ruşlı oğlı oleca yêter, eh nedı bıkkêde ya!* (K: 2) "İnsanın iki tane hayırlı oğlu olacak yeter, eh nedir bu kadar (çocuk) ya!" (Burada bıkkınlık anlamı ilk, öfke anlamı ikincildir.) *Eh gêt geti ya!* "Peki (tamam, ne yapalım, peki) git getir ya! (K: 4)

Derleme Sözlüğü'nde "iğrenme bildirir ünlem (Kastamonu); alacağın olsun (Tokat); peki, evet, tamam, olur (Samsun, Yozgat, Hakkâri); eh, yeter (Diyarbakır)" (*Derleme Sözlüğü*, t.y.). *Derleme Sözlüğü'nde* Van tanıklar arasında yer almamaktadır.

eşşedebillah! "vallahı, tabii!"

Eşşedebillah sen doğri diyisen (K: 10) "Vallahı sen doğru diyorsun."

ey/ıy/iy! tadı hoşla gidilmeyen bir şeyden iğrenmeyi ifade eden ünlem.

Ey apar bını! (K: 1) "İğrenç, götür bunu!"

Iy nêce pi kôhı gelê! (K: 9) "Iy nasıl (da) kötü koku geliyor!"

Îy kapat kapiyi kapat! (K: 14) "Iy, kapat kapıyı kapat (kötü koku geliyor)!"

Derleme Sözlüğü'nde ey, "buyur (Niğde); ey (Diyarbakır, Doğu Trakya); evet, iyi (Erzurum)" anlamlarında yer almaktadır.

ge! "haydi!"

Ge binnen bař êt bahım nêce édêsen! (K: 2) "Haydi bununla bař et bakalım nasıl edersin!" Bu ünlem olumlu bir cümlede ifade edilen şeyin aslında yapılması oldukça zor ya da imkânsız olduğunu anlatır.

gêt gêt / gêt de/gêt oyze! "hadi, doğru mu, git başımdan, defol!"

Gêt gêt, sen Allah doğri diyisen! (K: 1) "Hadi, Allah'ını seversen doğru mu söylüyorsun!"

Gêt de sennen oğraşım bi de! (K: 15) "Hadi oradan seninle mi uğraşacağım bir de!"

Se Allah gèt oyze ya! (K:2) "Allah'ını seversen git başımdan ya!"

gidiyh! "ya, vay!" anlamlarında, şaşkınlık belirten ünlem.

Gidiyh sen bireye ba hele! (K: 2) "Vay, sen hele buraya bak!"

Eli néce şişit gidiyh! (K: 4) "Eli nasıl (da) şişmiş ya!"

heytt/heytt be! "vay be, vay!"

...heytt be, mene de demiyit ha! (K: 2) "vay be bana da dememiş a!"

Heytt gène geldi! (K: 2) "Vay yine geldi!"

hoho! sığır, öküz vs.yi durdurmak ya da sürmek için kullanılan bir ünlem.

Hoho ulan hoho! (K: 16) "Oho ulan oho!"

hoşş! "oh olsun!"

Hoşş, yanı birine diyisen sen iyi oldu (K: 14) "Hoş, yani birisine, iyi oldu (oh olsun) dersin."

inancın olsun! "vallahı, emin ol!"

İnancın olsun men sizden o tapıyı alecam! (K: 7) "Vallahı ben o tapıyı sizden alacağım!"

kêşgeydi "keşke" anlamında bir ünlem.

Kêşgeydi mene çıheydi (K: 15) "keşke (o iş) bana çıksaydı."

kırik / kırriyh/kırriki ezé! "eyvah, yazık, vay başıma gelene" anlamlarında ve hayıflanma, acıma, korku gibi duyguları ifade eden ünlem.

Kırriyh, gördın ne oldu! (K: 1) "Eyvah, topraklar başıma, gördün mü olanı!"

Kırriki ezé! (K:1) "Eyvah, neler oldu!"

havaré hude! "imdat, Allah, medet!"

Havaré hude, yanı Allah menı kırtar ha (K: 1) "İmdat Allah, yani Allah'ım beni kırtar ha."

hekket! "doğru mu, öyle mi!"

Hekket! Valla bilmédım (K: 6) "Doğru mu (sahih mi)! Valla bilmedim."

heyıf! / heyıf heyıf! "hayıf / hayıf hayıf, yazık!"

Heyıf, éle özine étdı valla! (K: 1) "Yazık, kendine yaptı valla (ne yaptıysa)!"

Heyıf heyıf, hêç olmesse anan aciyeydın! (K: 3) "Yazık yazık, en azından anana acısaydın!"

Derleme Sözlüğü'nde *hayıf* "yazık" (Elazığ) şekil ve anlamında rastlanmaktadır (Derleme Sözlüğü, t.y.).

kişe/kişde! Tavuk, hindi, kuş vs. kümes hayvanlarını kovmak için kullanılan ünlem.

Toyiğe kişde diyyem gétme bi türlü, demanki kürde düşit (K: 14) "Tavuğa kış diyorum, ama gitmiyor bir türlü, meğer kuluçkaya yatmış."

Kişe mirat! (K: 3) "Uzaklaş sahipsiz kalası!"

Derleme Sözlüğü'nde kişe "tavuk kovalama ünlemi" edatına Kayseri tanıklığında yer verilmiştir. Aynı sözlükte *kişde* edatına ise rastlanmamaktadır.

kuço kuço! köpek çağırma ünlemi.

Kuço koço itde için diyile (K: 13) "Kuço kuçu köpekleri çağırarak için derler."

ne ole/ne oleydi "keşke!"

Ne ole bi kere de men demeden ariyeydiz! (K: 1) "Keşke bir kere de ben uyarmadan arasaydınız!"

...ne oleydi bi kelme de men diyeydim! (K: 2) "Keşke biraz da ben konuşabilseydim!"

oriyo! "hey, ey!"

Oriyo! Bireye ba bireye! (K: 15) "Hey buraya bak buraya!"

pişde/püşde! kedi kovalamak, uzaklaştırmak için kullanılan bir ünlem.

Ula pişde! (K: 8) "Ulan uzaklaş!" *Püşde püşde!* (K: 14) "(Kedi için) git git!"

şiy/şii! "hey, ey, be!"

Ula şiy! Sen bine ba hê! "Ulan hey! Sen buna bak be! (K: 1)

Şii hêrdı babam! (K: 9) "Hayırdır babam!"

tır! "geç, bırak, hadi!"

Tır tır, yarın oleca sen de gelesen ağaşleı doğriyah "Bırak ya, yarın olacak da sen de geleceksin ve ağaçları doğrayacağız (öyle mi)!" (K: 2).

töbe/tobe! "asla, vallahi, asla bir daha olmaz!"

Töbe daha size gelim! (K: 12) "Asla size gelmem bundan sonra." Tövbe, vallahi, asla gibi anlamlarda kullanılan bir ünlem.

Ula tobe meim sennen heberim yohdı "Ulan vallahi benim seninle işim yoktur (sana ilişmiyorum)."

Bu edat Kırşehir'de *tövbe* anlamındadır (Derleme Sözlüğü, t.y.).

töbesdefullah! "tövbe, affedersin!"

töbesdefullah ya gûnahe girêyem ha! (K: 4) "Estağfurullah, günaha giriyorum ha!"

Erzurum'da bu ünlem *töbe esdafurullah* "affedersiniz, düzeltirim" (Derleme Sözlüğü, t.y.) anlamlarında kullanılmaktadır.

üm! kargış etmek, kötü temennide bulunmak vs. amaçlarla beş ya da on parmağını karşıdaki kimsenin yüzüne yöneltirken söylenen bir ünlem.

Üm sene he valla! "Vay sana yazıklar olsun!" (K: 1).

Bu ünleme Van Küresinli ağzında *boğme çıkarma* "boğma çıkarmak" denmektedir. Bu deyimde *Dede Korkut* hikâyelerinde de rastlanmaktadır: *Boy delü boğma çıkaracak olanca 'aybumuzu kaçdı* "Vay, deli, boğmaca çıkarası, bütün ayıbımızı ortaya çıkardı!" (Ergin, 2009, s. 147).

vae! bir şeyin beğenilmediği, eleştirildiği, umursanmadığı, ona burun kıvrıldığı zaman söylenen bir ünlem.

Vae éle sankı hemimde! (K: 2) "Peh, sanki öyle umurumda!"

vile/vulen/vilen! "ulan!"

Vile menı dinne, ba menı getirme oreye! (K: 5) "Ulan beni dinle, bak beni oraya getirme!"

Vulen men sene dèmedım men gelanece damı at! "Ulan ben sana demedim mi ben gelene kadar damdaki karı küre!" (K: 6)

Yalan dème vilen! (K: 8) "Yalan konuşma ulan!"

viy/viy! "vay, eyvah, aman!"

Viy, adam diyi éle bıını çı çı yım ha! "İnsan diyor ki bunu çiğ çiğ yiyeyim! (Birisine öfke ile beraber nefret duyulduğu anlatmak için)" (K: 12). *Viy be men hêş gelebilirerem!* "E ben gelebilir miyim?"

yae! "Allah Allah, suphanallah!"

Yae sen bine ba hê! (K: 17) "Allah Allah hele sen buna bak!"

yau / yawu! "yahu!"

Yawu tamam diyyem annemèsen! (K:2) "Yahu tamam diyorum anlamıyor musun!"

6. Gösterme Edatları

Sıfat ve zamirlerin aksine, isim, şahıs ve eşyayı değil; hareketleri işaret yoluyla gösteren edatlardır. Bundan dolayı tek başlarına hiçbir mana ifade etmeyen bu edatlar, gösterme görevinin yanında kuvvetlendirme vazifesini de üstlenmektedir. *Aha* "işte, *çak* "işte, tam", *munu* "işte", *tâ* "orada, uzakta", *uş* "işte", *uşda/uşta/işte* "işte" gibi örnekler bu edatlar arasındadır (Hacıeminoğlu, 2015, s. 306-308). Van Küresinli ağzında bu edatların sayısı 2'dir.

odi "orada, işte"

Odi geldi ba mirdar (K: 15) "İşte geldi bak murdar!"

bıdı/budu "budur, işte"

Bıdı birde ba! (K: 5) "İşte burada!"

Budu konişè ba gene! (K: 12) "İşte gene konuşuyor bak!"

7. Kuvvetlendirme Edatları

Bağlama, seslenme, cevap, karşılaştırma gibi edatlar, asıl görevlerinin yanı sıra kuvvetlendirme vazifesi de görebilirler. Bunlardan mutlaka sona eklenen *da/de* vs. kuvvetlendirme edatlarıdır. Bunlar dışındakiler ise cümlede çeşitli durumlarda yer yer kuvvetlendirme görevi üstlenmektedir (Hacıeminoğlu, 2015, s. 218). Van Küresinli ağzında *kuvvetlendirme edatı* sayısı 2'dir.

eyni/eyni "aynı"

Eyni men ya! (K: 15) "Aynı ben ya!"

Derleme Sözlüğü'nde *éyñi* "aynı" şeklindeki kullanım için Gaziantep tanık olarak gösterilmiştir.

tıpkır "tıpkı"

Ula tıpkır sen ya! (K: 2) "Ulan aynı sen ya!"

Sonuç

Van Küresinli ağzı edat kullanımı açısından oldukça zengin bir görünüm arz etmektedir. Bu çalışmada tespit edilen 109 edat bunu gösterebilmektedir. Ancak söz konusu ağızda tespit edilen edat sayısı bunlarla sınırlı değildir. Kayıt altına alınmayı bekleyen birçok edatın varlığından bahsedilebilir.

Van Küresinli ağzında Bugün Azerbaycan Türkçesi, Türkmen Türkçesi ve Halaççada da kullanılan, Arapça *sivâ'* "gayrı, başka" kelimesinden alınan *sévâ/sévayh* çekim edatı, *(-nen) buyan/buyane/büyan/büyane* "-dAn beri, -dAn itaibaren, -dAn başlayarak", Türkiye Türkçesinde bir isim olan; ancak Van Küresinli ağzında ad soylu kelimelere yönelme hâli eki ile birlikte bağlanan, dolayısıyla bir edat olarak kullanılan *(-A) sebeb/sebep* "-A sebep", "-dAn dolayı, -dAn ötürü" ve *gibi* edatının varyantları olan *kıbi/kıbin/kımı/kımın/kıbin* "gibi" edatları ayrıca zikredilmeye değer edatlardandır.

Söz konusu ağızda *Derleme Sözlüğü*'nde yer almayan edatlara da rastlanabilmektedir. Bağlama edatlarından *bilké/bılkı* "neyse, sanki", *démankı/démanki* "demek ki, meğer", *diyesen göra* "sanki", *olmiye* "maazallah, inşallah, ya", *démeyesen* "meğer sanki", *illim/illim / illahım* "illa, illaki", *inankı / inankı de* "herhalde, galiba" gibi bağlama edatları; cevap edatlarından *çı?* "ne?", *heyatde!* "asla, mümkün değil, hayır!", ünlemlerden *dı hadı!* "de/e haydi!" hayvanlar için kullanılan *cücü!* "kümes hayvanlarını çağırma ünlemi" ve *düde!* "köpek kovmak, uzaklaştırmak için kullanılan ünlem" ile *oriyo!* "hey, ey!" bu özellikteki edatlar arasında gösterilebilir.

Bağlama edatlarından "koy, bırak" anlamlı *ko!* Van Küresinli ağzında *da/de, ise* edatlarının görevini üstlenebilmektedir. Bu hâliyle birçok *Eski Anadolu Türkçesi* metninde de bu edata tesadüf edilmektedir. *Derleme Sözlüğü*'nde "bırak, koy" (Manisa, Yozgat) anlamında geçen bu edat, söz konusu ağızda görev itibarıyla farklılık göstermekte ve çoğunlukla *bırak* fiili ile biten cümlelerde kullanılmaktadır.

Bunlara ek olarak Kürtçeden alınan ve yukarıda bahsedilen çr "ne" soru edatı ile belê "evet" cevap edatları, Küresinliler ile Kürtlerin uzun zaman bir arada yaşamalarının verdiği kültürel etkileşimin dildeki yansımaları gösteren unsurların sadece küçük bir örneğini teşkil etmektedir.

KAYNAKÇA

- Akman, H. (2023). Van Küresin ağzında organ isimleriyle kurulan deyimler. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 150-169. <https://doi.org/10.53586/susbid.1261481>.
- Altaylı, S. (2018). *Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bulak, Ş. (2015). *Van Küresin ağzı*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Malatya İnönü Üniversitesi.
- Bulak, Ş. (2016). Van Küresin ağzında deyimler. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 56, 837-852.
- Buran, A., & Alkaya, E. (2007). *Çağdaş Türk Lehçeleri*. Akçağ Yayınları.
- Devellioğlu, F. (2010). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lûgat*. Akaydın Kitabevi.
- Dilçin, C. (2016). *Süheyl ü Nev-bahâr (inceleme-metin-sözlük)*. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Eratalay, S. (2021). Horasan'dan Küresin'e bir sözcüğün izinde. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Van Özel Sayısı, 611-628.
- Ergin, M. (2009). *Dede Korkut kitabı-1*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ergin, M. (2012). *Türk dil bilgisi*. Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.
- Gökçür, E. (2012). *Van Gölü havzası ağızları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Elazığ Fırat Üniversitesi.
- Hacıeminoğlu, N. (2015). *Türk dilinde edatlar (en eski türkçe metinlerden zamanımıza kadar) -yazı dilinde-*. Bilge-Kültür-Sanat.
- Hengirmen, M. (2019). *Dilbilgisi ve dilbilim terimleri sözlüğü*. Engin Yayınevi.
- İzoli, D. (1992). *Ferheng Kurdi-Tırki Tırki-Kurdi*. Deng Yayınları.
- Karaağaç, G. (2022). *Dil bilimi terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karahan, L. (2022). *Anadolu ağızlarının sınıflandırılması*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2017a). *Dil bilgisi terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2017b). *Türkiye Türkçesi Grameri-Şekil Bilgisi*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Levendoğlu, F. (2006). *Küresinliler örneğinde kültürel kimlik (Küresinliler'in sosyo-kültürel yapısı)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anakara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Li, Y-S. (2022). *Türk dillerinde son takılar*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özmeral, S. (2024). Bir sözlü tarih çalışması olarak Küresinlilerin İran'dan Van'a göçü, *Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12, 78-99. <https://doi.org/10.55089/yyuvasad.1383882>.
- Özok, G. (2022). Van ağzında görülen yansıma sözcükler üzerine bir inceleme. *DTCF Dergisi*, 62(2), 1735-1754. <https://doi.org/10.33171/dtcfjournal.2022.62.2.38>.
- Paşa, Y. Z. (1978). *Kürtçe-Türkçe Sözlük*. (Yeniden düzenleyen: M. E. Bozarslan). Çıra Yayınları.

- Sarıca, B. (2003). Van ağzının oluşumu ve bazı özellikleri. *İlmî Araştırmalar*, s. 71-90.
- Tatçı, M. (2008). *Yunus Emre divanı (tenkitli metin)*. H Yayınları.
- Tietze, A. (2021). *Tarihî ve etimolojik Türkiye Türkçesi lugati (II)*. Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA).

İnternet Kaynakları

- Türkçe Sözlük (t.y.). Edat, birden, ve diğerleri. Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- Derleme Sözlüğü (t.y.). sorâ, üçün, birden ve diğerleri. Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/>

Kaynak Kişilerin Bilgileri

K: 1 İsmet Akman, ilkokul mezunu, 85 yaşında, Van-Merkez; K: 2 Halit Akman, ilkokul mezunu, 58 yaşında, Van-Merkez; K: 3 Kezban Demiray, okur yazar değil, 58 yaşında, Köprüler Köyü; K: 4 Necla Akman, 64 yaşında, okur yazar değil, Edremit; K: 5 Zafer Baştürk, lise mezunu, Van Merkez (Kasimoğlu Köyü); K: 6 Bahaeddin Demiray, 69 yaşında, okur yazar değil, Van Merkez; K: 7 Zahir Aydemir, okur yazar değil, 82 yaşında, Köprüler Köyü; K: 8 Meliha Kızıldeniz, 57 yaşında, ilkokul mezunu; K: 9 Sadi Özmeral, 36 yaşında, DoktorA mezunu, Van Merkez; K: 10 Halil Kızıldeniz, ilkokul mezunu, 60 yaşında, Köprüler Köyü; K: 11 Çerkez Tarhan, 81 yaşında, ilkokul mezunu, Köprüler Köyü; K: 12 Vahide Tunçay, 58 yaşında, okur yazar değil, Köprüler Köyü; K: 13 Celalettin Tunçay, 59 yaşında, ilkokul mezunu, Köprüler Köyü; K: 14 Güneş Akman, 58 yaşında, okur yazar değil, Van-Merkez; K: 15 Tayfun Akman, 34 yaşında, ortaokul mezunu, Köprüler Köyü; K: 16 Kenan Demiray, lise mezunu, 37 yaşında, Köprüler Köyü.

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET: Türkçede kelimeler başlıca üç kategoride ele alınmaktadır. Bunlar isimler, filler ve edatlar alt başlıklarından oluşmaktadır. İsimler; bir varlığı, nesneyi kısacası var olan her şeyi karşılayan anlamlı kelimelerdir. Fiiller; bir varlığın, nesnenin hareketini, oluşumunu anlatan kelimelerdir. İsimler ve fiiller, anlamı olan kelimelerdir. Bu yüzden bunlara anlamlı kelimeler denmiştir. İsim ve fillerin yanında üçüncü bir kelime kategorisi de edatlardır. Edatlar bu ikisi gibi anlamlı kelimeler değildir. Ancak anlamlı kelimeler yapmaya yaramaktadır. Bu yönüyle edatın kelime anlamı olan "araç, vasıta, gereç" gibi karşılıklarıyla uyumlu olduğu görülebilmektedir. Dolayısıyla edatlar, görevli kelimelerdir denilebilir. En genel tanımıyla edatlar, isim ve isim soylu kelimelerden ya da kelime gruplarından sonra gelip bunları kendisinden sonraki cümlelere bağlayan görevli kelimelerdir. Edatların isim çekim ekleriyle benzerliği hep dikkat çekmiştir. Ancak aralarında birtakım belirgin farklılıklar mevcuttur. Bunlardan ilki, edatın şekil bakımından ekten ayrılmasıdır, yani bir kelimedenden oluşmasıdır. Edatlar, şekil bakımından bir kelime olsa da işlev bakımından isim çekim ekidir. Mesela *sana göre güzeldir* cümlesindeki *göre* bir edattır. Bu cümle *sana güzeldir* şeklinde de ifade edilmektedir. Yine *eve doğru gidiyorum* cümlesinde *-e doğru* edatının yönelme hâli eki yerine kullanıldığı görülmektedir ki bu cümle *eve gidiyorum* şeklinde de ifade bulabilmektedir. Edatlar, aldıkları görevler itibarıyla eklerden daha geniş bir kapsama sahiptir. isim çekim ekleri eklendikleri isimleri diğer kelimelere bağlama görevi üstlenirken edatlar isim ve isim soylu kelimelerin yanı sıra fiillere dahi eklenerek (geliyor *diye* örneğinde bu görülmektedir) edat grubu meydana getirecek kadar geniş bir kullanıma sahiptir. Edatlar, kendi arasında *çekim edatları* (ayrık, gibi, ile, göre, , için, kadar, karşı/karşı, mânend, öte, ötrü/ötürü, sonra, özge, rağmen, yaña/yana vs.), *bağlama edatları* (ama, fakat, ammâ ki, bakalım, bakarsın, belki, bırak, bırak ki, bilhassa, bununla beraber, çünkim, demek ki, eger, egerçi, elbet, evet, galiba, ha, halbuki, hani, güyâ ki, demek, demek ki, hele, herâlde, illa/illa ki, meğer, meğerse, nasılsa, ne demek vs.), *kuvvetlendirme edatları* (‘(‘aceb, asla, amma, daha, hayır, hele/hele ki, hem, hiç, ille/illâ vs.), *karşılaştırma ve denkleştirme edatları* (ama ... ama ..., ara ... ara ..., eğer ... eğer ..., kâh ... kâh ..., gerek ... gerekse ..., ha ... ha ... vs.), *soru edatları* (‘aceba, çi, hânda/kânda, hangi, kaç, kaçça, kaçaru, kânda, mu/mü/mı/mi, nasıl vs.), *çağırma-hitap edatları* (a/e, aç, ala, ave, ay/ey/i/y/i, ayâ/eyâ, ayol, be, behey, bire/bre, diğ vs.), *cevap edatları* (av, beli, ereyne, emet/yemet, hayır, he, ilel, peki vs.), *ünlemler* (abav/abû, âferin,

āh, ahsent, aman vs.), *gösterme edatları* (aha, çak, ha, munu, na/nah, tā, uş, uşda/uşta/işte) ve *tekerrür edatları* (ağız, bar, baz, bir, buğur, daha/dahi, def'a, gerü/girü, kata, katın, katla, kayra vs.) alt başlıklarıyla ele alınmaktadır. Bazı araştırmacılar, *bağlama edatlarını bağlaçlar*, *ünlemleri* ise *ünlemler* başlıkları ile edatlardan ayrı olarak da ele almaktadır. Türkçe edat bakımından oldukça zengin bir görünüm arz etmektedir denilebilir. Bu zenginlik sadece yazı dilinde değil, aynı zamanda ağızlarda da tanıklanabilmektedir. Bu ağızlardan birisi de Van ağızı olarak da bilinen Van Küresinli ağızıdır. Bu ağıza Van Küresinli ağızı denmesinin sebebi Van'da yaşayan ve Türkçe konuşan Küresinlilerin varlığıdır. Küresinlilerin bir kısmı 19. yüzyılın başında İran'dan Van'a göç etmişlerdir. Van'da Kürtler, Araplar, Mitripler, Lazlar, Kırgızlarla beraber yaşamaktadırlar. Küresinli isminin nereden geldiği konusu net değildir. Küresinlilerin kendileri bu ismin, İran'dan göç eden Sünnîler/muhacirler, Giresunlular, Kürtçe "oğlu" anlamına gelen Gure ve Sünnî (<Guresünnî) birleşimi, Sünnî Azeriler, Sünnîlerin İran'da yaşadıkları bölge, Sünnîoğlu, Sünnîoğulları, Kürt Hasanlar, Kür nehri civarında yaşayan Azeriler, Kör Hasan'ın soyundan gelenler gibi muhtelif anlamlarda olduğunu bizzat Küresinliler ifade etmişlerdir. Ancak bu görüşler arasında öne çıkanların, Sünnîoğlu/Sünnîoğulları, Gure-Sünnî bileşiği ve Giresunlular şeklinde olduğu görülmektedir. Küresinli isminin ayrıca *Horasanlı* kelimesinden *Küresin*'in ise *Horasan*'dan geliştiğine dair görüş de mevcuttur. Bu çalışmada Van Küresinli ağızında toplamda 111 edata ulaşılabilmektedir. Bunlar arasında *ünlemler* 40 kullanım sayısı ile ilk sıradaki yerini almıştır. Ünlemlerden *kêşkeydî*, *oriyo*, *dî hadî* gibileri *Derleme Sözlüğü*'nde yer almayan dikkat çekici edatlardandır. Ünlemleri 35 adet kullanımıyla *bağlama edatları* takip etmektedir. Bunların ardından *çekim edatları* (13), *soru edatları* (10), *cevap edatları* (6), *karşılaştırma ve denkleştirme edatları* (3), *gösterme edatları* (2) ve *kuvvetlendirme edatları* (2) sıralanmaktadır. Edatları tespit edilirken, aralarından genelde *Derleme Sözlüğü*'nde bulunmayan, bulunsada ses ve şekil ya da anlam bakımından farklılık taşıyanlara yer verilmeye önem verilmiştir. Bazı edatlar (çî? "ne", *belî* "evet, he" gibi) Kürtçeden alınmıştır. Bu da bu iki topluluğun uzun zamandır bir arada yaşamalarının neticesi olarak algılanmalıdır. Makalede kaynak kişilerin konuşmaları olduğu gibi verilmeye çalışılmıştır. Kaynak kişilerin konuşmaları tarafımızca tırnak içinde Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Tırnak içinde bazen parantezle ek açıklamalara yine tarafımızca yer verilmiştir.

EXTENDED ABSTRACT: In Turkish, words are mainly handled in three categories. These are nouns, verbs and prepositions. Nouns are meaningful words that describe an entity, an object, in short, everything that exists. Verbs are words that describe the movement and formation of an entity or object. Nouns and verbs are words with meaning. That is why they are called meaningful words. In addition to nouns and verbs, a third category of words are prepositions. Prepositions are not meaningful words like these two. However, they serve to make meaningful words. In this respect, it can be seen that prepositions are compatible with their equivalents such as "tool, means, instrument". Therefore, it can be said that prepositions are function words. In the most general definition, prepositions are function words that come after nouns and noun-derived words or groups of words and connect them to the following sentences. The similarity of prepositions with noun inflectional suffixes has always attracted attention. However, there are some distinct differences between them. The first of these is that the preposition is separated from the suffix in terms of form, that is, it consists of a word. Although prepositions are a word in terms of form, they are inflectional suffixes in terms of function. For example, according to you is a preposition in the sentence according to you is beautiful. This sentence is also expressed as it is beautiful for you. Again, in the sentence I am going home, it is seen that the preposition -e is used instead of the preposition of orientation, and this sentence can also be expressed as I am going home. Prepositions have a wider scope than suffixes in terms of the tasks they perform. While noun inflectional suffixes have the task of connecting the nouns they are added to to other words, prepositions have a wide enough usage to form a prepositional group by being added to verbs as well as nouns and noun-derived words (this is seen in the example of coming diye). Prepositions are inflectional prepositions among themselves (ayrık, gibi, ile, göre, , için, kadar, karşı/karşı, mănend, öte, ötrü/ötürü, sonra, özge, rağmen, yaña/yana etc.), conjunctions (ama, fakat, ammā

ki, bakalım, bakarsın, belki, bırak, bırak ki, bilhassa, bununla beraber, çünkü, demek ki, eger, egerçi, elbet, evet, galiba, ha, halbuki, hani, gūyā ki, demek, demek ki, hele, herâlde, illa/illa ki, meğer, meğerse, nasılsa, ne demek etc.), reinforcing prepositions (‘aceb, asla, amma, daha, hayır, hele/hele ki, hem, hiç, ille/illā etc.), comparative and balancing prepositions (ama ... ama ..., ara ... ara ..., eğer ... eğer ..., kâh ... kâh ..., hem ... hem ..., ha ... ha ... etc.), interrogative prepositions (‘aceba, çi, hānda/kānda, hangi, kaç, kaçça, kaçaru, kānda, mu/mü/mı/mi, nasıl etc.), prepositions of address (a/e, aç, ala, ave, ay/ey/iy/i, ayā/eyā, ayol, be, behey, bire/bre, diğ etc.), response prepositions (av, beli, ereyne, emet/yemet, hay, he, ilel, peki etc.), exclamations (abav/abū, āferin, āh, ahsant, aman etc.), demonstrative prepositions (aha, çak, ha, munu, na/nah, tā, uş, uşda/uşta/işte) and repetition prepositions (ağız, bar, baz, bir, buğur, daha/dahi, def’a, gerü/girü, kıta, kıtın, kıtla, kayra etc.) are discussed under the subheadings. Some researchers also discuss the conjuncts under the headings conjunctions and the exclamations under the headings exclamations separately from the prepositions. It can be said that Turkish is quite rich in terms of prepositions. This richness can be witnessed not only in written language but also in dialects. One of these dialects is Van Küresinli dialect, also known as Van dialect. The reason why this dialect is called Van Küresinli dialect is the presence of Küresin people living in Van and speaking Turkish. Some of the Kuresin people migrated to Van from Iran at the beginning of the 19th century. They live in Van together with Kurds, Arabs, Mirtip, Laz and Kyrgyz. The origin of the name Küresinli is not clear. The Küresin people themselves have stated that this name has various meanings such as Sunnites/muhajirs who migrated from Iran, Giresunlu people, the combination of Gure and Sunni (<Guresünni) meaning “son” in Kurdish, Sunnite Azeris, the region where Sunnites live in Iran, Sunnîoğlu, Sunnîoğulları, Kurdish Hasanlar, Azeris living around the Kur river, descendants of Kōr Hasan. However, it is seen that the prominent ones among these views are Sunnîoğlu/Sunnîoğulları, Gure-Sunnî compound and Giresunlular. There is also the view that the name Küresinli also evolved from the word Horasanlı and Küresin from Khorasan. In this study, a total of 111 prepositions were found in Van Küresinli dialect. Among these, interjections took the first place with 40 uses. Interjections such as kēşkeydi, oriyo, di hadı are among the remarkable prepositions that are not included in the Compilation Dictionary. Interjections are followed by binding prepositions with 35 uses. These are followed by prepositions of conjugation (13), prepositions of question (10), prepositions of answer (6), prepositions of comparison and equivalence (3), prepositions of demonstration (2) and prepositions of strengthening (2). While identifying the prepositions, emphasis was given to include those that are not generally found in the Compilation Dictionary, and those that are found but differ in terms of sound, form or meaning. Some prepositions (such as çı? “what”, belı “yes, he”) are taken from Kurdish. This should be perceived as a result of the long coexistence of these two communities. In the article, the speech of the informants is presented as it is. The speeches of the informants have been translated into Turkish by us in quotation marks. Additional explanations in quotation marks, sometimes with parentheses, are also given by us.